

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol.10, No.2, 2015, pp.519-533

OJED

An Online Journal
of Education
<http://www.edu.chula.ac.th/ojed>

การศึกษาแนวคิดในการพัฒนามนุษย์ตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์

A STUDY OF HUMAN DEVELOPMENT CONCEPT BASED ON PROTESTANT CHRISTIANITY

นายปรเมศวร์ ชรอยนุช *

Poramet Charoynoot

รศ.ดร.กรรณิการ์ สัจกุล **

Assoc. Prof. Kanniga Sachakul, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดในการพัฒนามนุษย์ตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ โดยการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ในการจัดการศึกษาของมิชชันนารีโปรเตสแตนต์ในประเทศไทย ซึ่งแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ยุค ดังนี้ 1) ยุคบุกเบิกการศึกษาแบบตะวันตก ค.ศ.1838-1933 (พ.ศ. 2391-2476) 2) ยุคส่งมอบการจัดการศึกษาให้อยู่ในความรับผิดชอบของนักการศึกษาคริสเตียนไทย ค.ศ.1934-1956 (พ.ศ. 2477-2499) 3) ยุคการจัดการศึกษาโดยมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ค.ศ.1957-2015 (พ.ศ. 2500-2558)

ผลการวิจัย พบว่า แนวคิดในการพัฒนามนุษย์ตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ตั้งอยู่บนอุดมคติทางความเชื่อและคำสอนของคริสต์ศาสนา โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการขจัดความไม่รู้ของคนไทย อีกทั้งเป็นช่องทางในการเผยแผ่คริสต์ศาสนา อันเป็นการหลุดพ้นจากความบาปและสิ่งชั่วร้ายทั้งหมด มิชชันนารีเชื่อว่าหากทุกคนได้รับการศึกษาตามแนวคำสอนของศาสนาคริสต์ ย่อมนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจคุณค่าของความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ในทุกมิติ ดังนั้นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ของมิชชันนารีในนิกายโปรเตสแตนต์จึงมี 6 เรื่อง ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมตามหลักคำสอนในพระคริสต์ธรรมคัมภีร์ 2) การจัดการศึกษาบนหลักความเสมอภาคของมนุษย์ 3) การจัดการศึกษาในสิ่งแวดล้อมแบบคริสต์ศาสนา 4) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ทุกมิติ 5) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้นำในคริสตจักรและสังคม และ 6) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ตามแบบของพระเยซูคริสต์

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: paulcabincrew@hotmail.com

** ศาสตราจารย์ สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: kanniga.S@chula.ac.th

ISSN1905-4491

Abstract

The purpose of this research is to study the concept of human development based on Protestant Christianity. The study employs a historical analysis methodology to analyze educational process and work of Protestant missionaries in Thailand, which can be divided into three periods. First, the pioneer period of Western education (1838-1933); second, the period of educational operation under the Thai Christian leadership (1934-1956); and third, the period of educational operation under the Church of Christ in Thailand (1957-2015).

This research shows that the principle concept of human development conducted by Protestant missionaries based basically on Christianity ideology and teaching. Missionaries used education as ways to eliminate ignorance which is influenced by sin and evil. Missionaries believed that by undergo education a person will understand clearly the meaning life and willing to accept the truth in Christianity. There are six principles used by missionaries to provide guidelines in promoting education as ways to develop human beings. These are: 1) Education for moral development based on Christian teachings in the Bible; 2) Education for the principle of human equality; 3) Education within Christian environment; 4) Education for a holistic person of being human; 5) Education to develop leadership to serve both churches and society; and 6) Education to develop a person to its fullness as the image of Christ.

คำสำคัญ: การพัฒนามนุษย์ / คริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ / มิชชันนารี

KEYWORDS: HUMAN DEVELOPMENT / PROTESTANT CHRISTIANITY / MISSIONARY

บทนำ

คริสต์ศาสนาได้เข้ามาสู่สังคมไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยมีมิชชันนารีนิกายโรมันคาทอลิกเข้ามาเผยแพร่ศาสนาใน ค.ศ.1567 (พ.ศ. 2210) ตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราชและมีบทบาทอย่างสูงในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ในส่วนของมิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์เข้ามาเผยแพร่ศาสนาใน ค.ศ. 1828 (พ.ศ. 2371) ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (ประสิทธิ์ พงศ์อุดม, 2547) โดยการนำของศาสนาจารย์ คาร์ล กุตสลาฟ ชาวเยอรมัน และศาสนาจารย์เจacob ทอมลิน ชาวอังกฤษ ภายใต้สังกัดสมาคมมิชชันนารีลอนดอน เดินทางมาถึงราชอาณาจักรสยามเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม ค.ศ.1828 (พ.ศ. 2371) (McFarland, 1928) พันธกิจของคณะมิชชันนารีคือการเผยแพร่คำสอนของพระเยซูคริสต์ไปสู่ชนพื้นเมือง เพื่อจะได้มีความเข้าใจในคำสอนของพระเจ้าว่าด้วยศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองเช่นเดียวกันกับผู้คนในชาติตะวันตก ทั้งในมิติความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและสังคม โดยมีมิชชันนารีมีหลักการในการทำพันธกิจหลักสำคัญ 3 ประการคือการประกาศข่าวประเสริฐของพระเยซูคริสต์ (evangelism) การศึกษา (education) และการบริการทางการแพทย์ (medical services) (Speer, 1987)

มิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์จึงมีบทบาทสำคัญในการเปิดโลกวิทยาการสมัยใหม่ในสังคมไทย โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนแบบตะวันตก เกิดขึ้นครั้งแรกใน ค.ศ.1838 (พ.ศ.2381) โดยมีมิชชันนารีคณะอเมริกันแบปติสต์ ได้จัดตั้งโรงเรียนสำหรับชาวจีนและต่อมาได้จัดตั้งโรงเรียนสำหรับชาวไทย จากรายงานพบว่ามีการสอนภาษาจีน ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เลขคณิต ภูมิศาสตร์ ดาราศาสตร์ และความรู้วิทยาศาสตร์แบบตะวันตก (Khoi, 1972) ต่อมาใน ค.ศ.1845 (พ.ศ. 2388) ศาสนาจารย์ เจสซี แคลสเวล ได้เป็นพระอาจารย์ถวายการสอนภาษาอังกฤษแก่เจ้าฟ้ามงกุฎ (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัว) ขณะผนวช ณ วัดบวรนิเวศวิหาร การจัดการเรียนการสอนของศาสนาจารย์แคสเวลนอกจากจะมีเจ้าฟ้ามงกุฎแล้วยังมีพระลูกวัดกับคนหนุ่มอีกประมาณ 12-13 คน โดยใช้เวลาสอนแบบชั้นเรียนประมาณ 18 เดือน (บริตเลย์, 2529) เมื่อถึง ค.ศ.1846 (พ.ศ. 2389) มีรายงานของมิชชันนารีคณะอเมริกันบอร์ดา (A.B.C.F.M.) ที่แสดงว่ามีโรงเรียนจีน (Chinese Day School) 4 แห่ง มีนักเรียนประมาณ 40 คน แต่ไม่มีรายงานหรือหลักฐานที่แน่ชัดว่าโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนของคณะใดและดำเนินการอย่างไร

มิชชันนารีของคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียนได้จัดตั้งโรงเรียนกินนอนหรือโรงเรียนประจำ (boarding school) ขึ้นโดยหม่อมแมตตูน ภรรยาของศาสนาจารย์สตีเฟน แมตตูน ได้รวบรวมเด็กๆ ทั้งหญิงและชายที่อยู่ใกล้ที่พักของมิชชันนารีใกล้กับวัดแจ้งมาให้อ่านเขียนเรียนหนังสือ เริ่มแรกเมื่อวันที่ 13 กันยายน ค.ศ.1852 (พ.ศ. 2395) และเมื่อวันที่ 30 กันยายน คณะอเมริกันเพรสไบทีเรียนได้จัดตั้งโรงเรียนสำหรับสอนเด็กชาย เรียกว่า “The Boy’s School at Bangkok” มีนายแพทย์ชามูเอล เฮาส์เป็นผู้อำนวยการ และชินแสกีเอ็ง ก๊วยเซียน เป็นหัวหน้าครูผู้สอน มีนักเรียน 27 คน เป็นลูกคนจีนทั้งหมด โดยใช้ภาษาจีนในการสอน และใน 4-5 เดือนต่อมาโรงเรียนของหม่อมแมตตูนได้รวมเข้ากับโรงเรียนมิชชันนารีจนถึง ค.ศ.1857 (พ.ศ. 2400) จึงได้มีการย้าย ศูนย์มิชชันและโรงเรียนไปที่สำเหร่โดยไม่มีนักเรียนหญิงตามไปเรียนด้วย (ประสิทธิ์ พงศ์อุดม, 2549)

สำหรับการศึกษาศาสนาจารย์เกิดขึ้นครั้งแรกที่จังหวัดเพชรบุรี ใน ค.ศ.1865 (พ.ศ. 2408) โดยหม่อมเอส.จี.แมคฟาร์แลนด์ ได้จัดตั้งโรงเรียนสอนเย็บปักถักร้อยสำหรับสตรีและเด็กหญิง ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเพชรบุรีฝั่งตะวันตก เรียกว่า “โรงเรียนสตรีฝึกหัดทำการ” หรือ “โรงเรียนการช่างสตรี” (Industrial School) และยังได้นำจักรเย็บผ้าเข้ามาใช้ครั้งแรก ในโรงเรียนการฝีมือครั้งนี้ นอกจากการสอนวิชาตัดเย็บเสื้อผ้าแล้วยังมีการสอนวิชาทำครัว การอ่านเขียน สอนวิชาเลข สุขศึกษา และสอนพระคริสต์ธรรมคัมภีร์ (โรงเรียนอรุณประดิษฐ, 2557)

ต่อมาใน ค.ศ.1888 (พ.ศ.2441) ศาสนาจารย์จอห์น เอ.เอกิน ได้จัดตั้งโรงเรียน “Bangkok Christian High School” เป็นโรงเรียนมัธยมสำหรับเด็กชาย ที่บริเวณตำบลลูกจันทน์ ฝั่งธนบุรี ใน ค.ศ.1892 (พ.ศ. 2435) มีการรวมโรงเรียนของมิชชันนารีที่สำเหร่ จนถึง ค.ศ.1902 (พ.ศ. 2445) จึงได้มีการย้ายโรงเรียนมายังที่แห่งใหม่ที่ถนนประมวญโดยยังคงใช้ชื่อว่า “Bangkok Christian High School” ความเจริญก้าวหน้ามาขึ้นจนถึง ค.ศ.1913 (พ.ศ. 2456) ทางมิชชันจึงได้ยกระดับเป็นวิทยาลัย (College) โดยเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย” (Bangkok Christian College) (พิชญ อรรถกัญญา, 2547)

มิชชันนารีที่กรุงเทพฯ ได้จัดการศึกษาแบบตะวันตกสำหรับสตรีเช่นเดียวกัน โดยทางมิชชันได้จัดซื้อที่ดินที่เคยเป็นที่ตั้งของพระบรมราชวังบวรสถานพิมุข กรมพระราชวังหลัง และได้จัดตั้งโรงเรียนประจำในนามโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง มีนางแฮเรียต เอ็ม เฮาส์ (ภรรยานายแพทย์เฮาส์) ซึ่งมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาสำหรับยุวสตรีที่สหรัฐอเมริกาเป็นผู้รับผิดชอบ จากงานเขียนของนางเอ็ดนา ซาร่าห์ โคล์ กล่าวว่าโรงเรียนวังหลังนี้ก่อตั้งขึ้นเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1874 (พ.ศ. 2417) (Cole, 1928) มีนักเรียนประมาณ 10 หรือ 15 คนเป็นลูกของคนทำงานกับมิชชันนารี เป็นโรงเรียนประจำสำหรับเด็กหญิงแห่งแรกในสยาม ต่อมาใน ค.ศ. 1892 (พ.ศ. 2435) มิชชันได้ตั้งชื่อโรงเรียนนี้ว่า “Harriet M. House School” (McFarland, 1928)

เมื่อหม่อมโคล์ได้เข้ามารับผิดชอบโรงเรียนนี้ ใน ค.ศ.1886 (พ.ศ. 2429) ได้ปรับปรุงโรงเรียนหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาจากเดิมที่เป็นแบบให้เปล่า มาเป็นการศึกษาที่ผู้ปกครองต้องรับผิดชอบค่าธรรมเนียม ค่าเล่าเรียน และค่าใช้จ่ายอยู่กินประจำ ต่อมาโรงเรียนนี้กลายเป็นที่นิยมมากขึ้นไม่อาจขยายสถานที่เพื่อรองรับนักเรียนที่จะมีเพิ่มมากขึ้นได้ หม่อมโคล์จึงได้ริเริ่มโครงการจัดสร้าง

โรงเรียนในสถานที่แห่งใหม่ โดยได้ซื้อที่ดินจำนวน 25 ไร่ที่ทุ่งบางกะปิ เมื่อ ค.ศ.1914 (พ.ศ. 2457) ซึ่งในสมัยนั้นยังเป็นทุ่งบุกเบิกใหม่และนับว่าห่างไกลจากศูนย์กลางของพระนครไม่น้อย ต่อมาได้มีการย้ายแผนกนักเรียนประจำไปยังทุ่งบางกะปิเมื่อต้น ค.ศ.1921 (พ.ศ. 2464) และเปิดภาคเรียนครั้งแรกเมื่อเดือนมีนาคมในปีเดียวกัน โดยโรงเรียนแห่งใหม่นี้มีชื่อว่า “วัฒนาวิทยาลัย” (Wattana Wittiya Academy) (พิชญ อรรถกัญญ์, 2004)

เมื่อมิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียนขยายการปฏิบัติงานไปจังหวัดเชียงใหม่ ในต้นเดือนเมษายน ค.ศ.1867 (พ.ศ. 2410) ได้จัดตั้ง “มิชชันลาว” และเริ่มต้นงานด้านการศึกษาสำหรับสตรีเป็นอันดับแรกโดยใน ค.ศ.1878 (พ.ศ. 2418) แม่หม่อมราชวงศ์แมคคิลวารี ภรรยาของศาสนาจารย์แดเนียล แมคคิลวารี มิชชันนารีผู้บุกเบิกการเผยแผ่คริสต์ศาสนาในเชียงใหม่ได้รวบรวมเด็กหญิงในละแวกใกล้เคียงบ้านพักมาหัดเรียนหนังสือและเรียนเย็บปักถักร้อย และใน ค.ศ.1879 (พ.ศ. 2422) นางสาวแมรี แคมป์เบลล์ และนางสาวเอ็ดน่า ซาร่าห์ โคลได้เข้ามารับผิดชอบจัดตั้งโรงเรียนอย่างมั่นคงขึ้นมีชื่อว่า “โรงเรียนสตรีอเมริกัน” (American Girls School) และเมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1909 (พ.ศ. 2452) โรงเรียนสตรีอเมริกันได้รับพระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ตั้งชื่อว่า “โรงเรียนพระราชชายา” ตามชื่อตำแหน่งพระอิสริยยศของเจ้าดารารัศมี (พระธิดาของเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 7) ซึ่งได้รับการยกขึ้นเป็นพระราชชายาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในปีเดียวกันนี้ ซึ่งมีตำแหน่งพระราชชายาเพียงพระองค์เดียว โรงเรียนพระราชชายาได้รับความนิยม มีความเจริญและขยายตัวมากขึ้น จึงได้ขยายออกมาจัดตั้งขึ้นใหม่ ณ บริเวณตำบลหนองเส้ง (ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง) เมื่อปี ค.ศ. 1923 (พ.ศ. 2466) และตั้งชื่อว่า “โรงเรียนดาราวิทยาลัย” ตามที่ได้รับประทานนามจากเจ้าดารารัศมี (ถนอม ปินตา และ ประสิทธิ์ พงศ์อุดม, 2547)

โรงเรียนชายของมิชชันได้รับการจัดตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ.1887 (พ.ศ. 2430) โดยศาสนาจารย์เดวิด จี คอลลินส์ เป็นผู้รับผิดชอบ เรียกว่า “Chiangmai Boy’s School” หรือเป็นที่รู้จักในนาม “โรงเรียนชายวังสิงห์คำ” ตามทำเลที่ตั้งซึ่งอยู่บริเวณวังสิงห์คำทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง โรงเรียนแห่งนี้เริ่มต้นจากการอ่านหนังสือและเรียนวิชาเลขคำนวณแบบง่ายๆ มีครูคนเมืองรุ่นแรก ได้แก่ ครูโอะ คุรุญทา ครูแดง และครูน้อย พรหม การเรียนการสอนใช้ภาษาถิ่นล้านนาเป็นหลัก แต่ภายหลัง ค.ศ.1912 (พ.ศ. 2455) ได้เปลี่ยนมาเป็นภาษาไทย ต่อมาใน ค.ศ.1899 (พ.ศ. 2442) ศาสนาจารย์คอลลินส์ ออกไปรับผิดชอบโรงพิมพ์ของคณะมิชชัน ศาสนาจารย์วิลเลียม แฮริส ได้เป็นผู้รับผิดชอบแทนและได้พัฒนาโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากสถานที่เดิมคับแคบ ศาสนาจารย์แฮริสจึงขยับขยายสถานที่ตั้งโรงเรียนมายังตำบลวัดเกตุ ฝั่งตะวันออกแม่น้ำปิง ใน ค.ศ.1906 (พ.ศ. 2449) ซึ่งนับเป็นการบุกเบิกพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิงให้เป็นประโยชน์สำหรับการจัดการศึกษา และขยายชุมชนจากฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิงมายังฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิงในยุคแรกๆ การจัดตั้งสถานที่เรียนแห่งใหม่นี้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อครั้งยังทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็นสยามมกุฎราชกุมาร เสด็จทรงวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ 2 มกราคม ค.ศ.1906 (พ.ศ. 2448) และพระราชทานนามว่า “The Prince Royal’s College” โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย (โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย, 2531)

จากวิวัฒนาการในการจัดการศึกษาของมิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์เห็นได้อย่างชัดเจนว่ามิชชันนารีคือผู้วางรากฐานที่สำคัญในการจัดการศึกษาแบบตะวันตกในสังคมไทย นอกจากนี้มิชชันนารียังได้บุกเบิกในการจัดการศึกษาตามหัวเมืองต่างๆ ด้วย เช่น ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน เชียงราย พิชญ์โลก ราชบุรี นครศรีธรรมราช ตรัง เป็นต้น การจัดการศึกษาดังกล่าวได้นำความเจริญอย่างมากมาสู่สังคมไทย ทั้งนี้การจัด

การศึกษาของมิชชันนารีได้มีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโรงเรียนของมิชชันนารีได้อยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐาน 26 โรงเรียน และสถาบันอุดมศึกษา 2 แห่ง (สภาคริสตจักรในประเทศไทย, 2557)

เมื่อพิจารณาในความหมายของการจัดการศึกษาตามแนวคริสต์ศาสนา คือ การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยแก่นแท้แล้วมนุษย์แตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่น กล่าวคือ มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐมีหลายมิติ คือ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และต้องปฏิสัมพันธ์กับสังคม การศึกษาตามแนวทางของคริสต์ศาสนา คือ การพัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามหลักพระคริสต์ธรรมคัมภีร์ ฉะนั้นการจะให้การศึกษเพื่อพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ ต้องให้มนุษย์ได้รับการพัฒนาครบทุกมิติ ตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์เติบโตขึ้นอย่างมีสมดุล เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ (เอกชัย ชินโคตร, 2551)

กระบวนการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวคริสต์ศาสนาตั้งอยู่บนรากฐานความเชื่อในคริสต์ศาสนาตามที่บันทึกในพระคริสต์ธรรมคัมภีร์ เพื่อพัฒนามนุษย์ให้เป็นบุคคลที่ดีในฐานะเป็นพระฉายาหรือภาพลักษณ์ของพระเจ้า ดังนั้นมนุษย์ทุกคนจึงเป็นพี่น้องกัน ทุกคนจึงมีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน แนวคิดทางการศึกษาตามแนวคริสต์ศาสนาที่เป็นกระบวนการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คริสตชนจึงมีพระเยซูคริสต์ทรงเป็นต้นแบบของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังข้อความที่บันทึกไว้ในพระคริสต์ธรรมคัมภีร์ พระธรรมลูกา 2:52 ความว่า “...พระเยซูก็ได้เจริญขึ้นในด้านสติปัญญา ในด้านร่างกาย และเป็นที่ชอบจำเพาะพระเจ้า และต่อหน้าคนทั้งปวงด้วย...” (สมาคมพระคริสต์ธรรมไทย, 2543)

การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์จึงมีความสำคัญในหล่อหลอมกล่อมเกล่าให้มีความดีพร้อมในทุกมิติของชีวิต จากแนวคิดการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ตามแนวคริสต์ศาสนานั้นทำให้เห็นถึงความมุ่งหมายของของพระศาสนาเพื่อพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ได้กำหนดไว้ว่า “...การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข...” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

เนื่องจากยังไม่มีการศึกษาการศึกษาแนวคิดในการพัฒนามนุษย์ตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องนี้เพื่อเข้าใจบริบททางสังคมที่ก่อให้เกิดกระบวนการมิชชันนารีแล้วและอุดมการณ์ทางศาสนาของมิชชันนารี ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เข้าใจอย่างแนวคิดในวิธีการถ่ายทอดวิทยาการตะวันตกสู่สังคมไทยของมิชชันนารีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตน (ประสิทธิ์ พงศ์อุดม, 2533) จากงานศึกษาประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับมิชชันนารีในงานวิจัยทั่วไปมักจะมองข้ามประเด็นดังกล่าวจึงเป็นการศึกษาเพียง “บทบาท” การขยายงานด้านต่างๆ ของมิชชันนารี

ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาแนวคิดของคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ในการพัฒนามนุษย์เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นข้อมูลที่จะช่วยในการวางแผนทางการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาโปรเตสแตนต์ภายใต้สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย และสถาบันการศึกษาคริสต์ศาสนานิกายอื่นๆที่สามารถนำแนวทางการจัดการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในบริบทของสถาบันการศึกษาของตน อันจะเป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของศาสนา

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนวคิดในการพัฒนามนุษย์ตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดของคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ในเรื่องการพัฒนามนุษย์ โดยการศึกษาจากประวัติศาสตร์การจัดการศึกษาและการก่อตั้งโรงเรียนของมิชชันนารีโปรเตสแตนต์ในประเทศไทย โดยผู้วิจัยแบ่งยุคตามการศึกษาของประสิทธิ์ พงศ์อุดม (2549) ได้แบ่งยุคในการจัดการศึกษาของมิชชันนารีโปรเตสแตนต์ในประเทศไทยออกเป็น 3 ยุค คือ

1. ยุคบุกเบิกการศึกษาแบบตะวันตก ค.ศ.1838-1933 (พ.ศ. 2391-2476)
2. ยุคส่งมอบการจัดการศึกษาให้อยู่ในความรับผิดชอบของนักการศึกษาคริสเตียนไทย ค.ศ.1934-1956 (พ.ศ. 2477-2499)
3. ยุคการจัดการศึกษาโดยมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ค.ศ.1957-2015 (พ.ศ. 2500-2558)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการศึกษาแนวคิดในการพัฒนามนุษย์ตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อการศึกษาแนวคิดในการพัฒนามนุษย์ตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์ มีรายละเอียดดังนี้

1.ศึกษาค้นคว้าข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวกับวิวัฒนาการของการศึกษาโปรเตสแตนต์ในประเทศไทยและแนวคิดของคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์เรื่องการพัฒนามนุษย์ ทั้งที่เป็นเอกสารชั้นต้น (primary sources) และเอกสารชั้นรอง (secondary sources) ดังนี้

1.1 ข้อมูลแบ่งออกเป็นเอกสารชั้นต้น และเอกสารชั้นรอง

1) เอกสารชั้นต้น เช่น เอกสารประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการศึกษาโปรเตสแตนต์ปรัชญาการศึกษา แนวคิดหลักและหลักการจัดการศึกษา เอกสารเชิงประวัติศาสตร์ บันทึกทางประวัติศาสตร์ของมิชชันนารี และเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาโปรเตสแตนต์ เอกสารด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการศึกษาไทยในอดีต

2) เอกสารชั้นรอง เช่น เอกสารนโยบายการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาในมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาเอกชน การศึกษาโปรเตสแตนต์และการศึกษาของประเทศ

1.2 การคัดเลือกเอกสาร ผู้วิจัยพิจารณาความน่าเชื่อถือ และความถูกต้องของเอกสารแต่ละฉบับ โดยใช้กรอบแนวคิดของพรทิพย์ อันทิวโรทัย (2539) ในการพิจารณาด้วยหลักเกณฑ์การพิจารณาตามระเบียบวิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย 2 เกณฑ์ คือเกณฑ์การพิจารณาภายนอก (external criteria) ซึ่งมุ่งพิจารณาที่มาของเอกสาร ข้อเท็จจริง หลักฐานที่เชื่อถือได้ และผู้เขียนเอกสารนั้นๆ และเกณฑ์การพิจารณาภายใน (internal criteria) กำหนดกรอบการพิจารณาเกี่ยวกับสาระเนื้อหาเชิงความคิดทางวิชาการ หรือข้อเสนอแนะของเอกสารวิจัยการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ดังมีรายละเอียดดังนี้

- 1) เกณฑ์การพิจารณาภายนอกพิจารณา 5 เรื่อง คือ
 - ก. แหล่งที่มาของเอกสาร เป็นแหล่งปฐมภูมิและเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้หรือไม่
 - ข. ความน่าเชื่อถือของผู้เขียนเอกสารและสถานภาพของผู้เขียน
 - ค. ความน่าเชื่อถือของเอกสารหลักฐาน เป็นเอกสารหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์
 - ง. ช่วงเวลาที่เอกสารนั้นได้เผยแพร่
 - จ. วัตถุประสงค์ของการเขียนและเนื้อหาของเอกสารเป็นที่ยอมรับหรือเชื่อถือได้
- 2) เกณฑ์การพิจารณาภายในพิจารณา 4 เรื่อง คือ
 - ก. ผู้เขียนเอกสารนั้น เป็นผู้เชี่ยวชาญ และมีความสามารถในสิ่งที่เขียนหรือไม่
 - ข. ผู้เขียนเอกสารนั้นมีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้หรือไม่ เช่น เขียนจากบันทึก หรือเขียนจากความทรงจำ
 - ค. ในเอกสารนั้นมีความตั้งใจที่จะบิดเบือนความจริง หรือมีความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนหรือไม่
 - ง. เอกสารฉบับนั้นสื่อความชัดเจนหรือไม่ และข้อความในเอกสารนั้นมีความหมายอย่างไร

2.การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเภทข้อมูล (typological analyst) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยพรรณนาความ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า แนวคิดในการพัฒนามนุษย์ตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ในการจัดการศึกษาตั้งอยู่บนอุดมคติทางความเชื่อและคำสอนของคริสต์ศาสนา มิชชันนารีโปรเตสแตนต์ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการขจัดความไม่รู้ของคนไทย เพื่อให้หลุดพ้นจากความบาปและสิ่งชั่วร้าย มิชชันนารีเชื่อว่า หากทุกคนได้รับการศึกษาตามแนวคำสอนของคริสต์ศาสนา จะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของความ เป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ในทุกมิติ ดังนั้น แนวทางในการจัดการศึกษาของมิชชันนารีจึงมีองค์ประกอบ 6 เรื่อง ได้แก่

1.การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมตามหลักคำสอนในพระคริสต์ธรรมคัมภีร์

จากการวิจัย พบว่า มิชชันนารีมีแนวคิดเบื้องหลังที่สำคัญคือ ความเชื่อที่ว่าการศึกษาจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการขจัดความบาปและสิ่งชั่วร้ายทั้งนี้เพราะมิชชันนารีในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 มองโลกนอกรีตหรือโลกที่ไม่ใช่คริสต์ศาสนาแบบตนว่าเป็นโลกของความบาป เป็นพวกไม่มีพระเจ้าและไม่มีความรอด โดยเฉพาะพวกนักประกาศสายอนุรักษนิยมได้ให้เหตุผลว่ามนุษย์ที่ได้รับการศึกษาดีจะสามารถเข้าใจและยอมรับความจริงของคริสต์ศาสนาได้ดียิ่งขึ้น ทั้งยังมีสมมุติฐานด้วยว่ามนุษย์ที่ได้รับการศึกษาจะมองคุณค่าของชีวิตบริสุทธิ์ซึ่งจะนำไปสู่ชีวิตที่สูงขึ้น ทั้งนี้มิชชันนารีได้ให้คุณค่าของการศึกษาโดยเฉพาะด้านการอ่านและการรู้หนังสือ เนื่องจากเห็นว่าจะสามารถนำมนุษย์สู่ความรู้ในพระคริสต์ธรรมคัมภีร์ได้โดยตรงและยังเชื่ออีกว่า การศึกษาจะเป็นตัวกระตุ้นความมีสติปัญญาด้วย

ดังจะเห็นได้จากการเข้ามาของมิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียนชุดที่สองและสามารถตั้งศูนย์มิชชันได้อย่างมั่นคงใน ค.ศ.1847 (พ.ศ. 2390) พบว่า มีการเน้นเจตนารมณ์ด้านการจัดการศึกษาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังเช่น นายแพทย์ชามุลเอล เฮาส์ ที่หันมาสนใจด้านการศึกษาโดยมีเป้าหมายเพื่อ “... สอนคนไทยให้รู้ความจริงตามหลักคริสต์ศาสนาเกี่ยวกับเรื่องของพระเจ้าและความรอดหวังใจว่าความจริงนี้จะทำให้จิตวิญญาณของเขารู้สึกดีขึ้น...” เนื่องจากเห็นว่า “... อุปสรรคใหญ่ที่ห้ามราษฎรทั้งหลายพิจารณาฟังคำสอนฝ่ายจิตวิญญาณตามคริสต์ศาสนา คือว่าเขาถือบูชาฝ่ายสากลโลกอย่างเทียมเท็จ...” ซึ่งการสอนให้นักเรียนรู้วิทยาการตะวันตกและสัจธรรมของคริสต์ศาสนานั้นมีจุดหมายเพื่อให้สังคมไทยหลุดพ้นจากความรู้ที่ผิดๆ หรือความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง และให้เปลี่ยนมารับเชื่อในคริสต์ศาสนาในที่สุด ดังตัวอย่างที่มีผู้กล่าวถึงนายแพทย์ ชามุลเอล เฮาส์ ที่ได้สอนพวกเด็กๆ ที่อาศัยอยู่ในบ้านของมิชชันว่า “... แม้ว่าหมอเฮาส์จะเป็นนายแพทย์แต่ท่านก็มีความสามารถในการเป็นครูที่ดีอย่างแท้จริง ท่านตั้งใจจะสอนให้คนไทยรู้เรื่องของพระเจ้าและความรอดในพระองค์ ท่านพยายามอธิบายให้เห็นถึงความรักความเมตตาของพระเจ้าผู้สร้างดังที่ได้สำแดงในชีวิตของพระเยซูคริสต์การที่ท่านให้การศึกษาเพียงสองสามคนดังกล่าวได้กล่าวเป็นรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาการศึกษาในเวลาต่อมา...” (ฮอวส์, 2471)

2.การจัดการศึกษาบนหลักความเสมอภาคของมนุษย์

จากการวิจัย พบว่า มิชชันนารีมีแนวคิดที่ตั้งอยู่บนเรื่องความเสมอภาคเท่าเทียมกันของมนุษย์ในฐานะที่ได้รับการทรงสร้างจากพระเจ้ามนุษย์ทุกคนคือผู้ที่พระเจ้าทรงสร้าง (พระฉายาของพระเจ้า) ดังจะเห็นได้จากเมื่อศาสนาจารย์ดาเนียล แมคคิลวารีได้จัดตั้งศูนย์มิชชันที่เชียงใหม่ ท่านได้ศึกษาสภาพสังคมล้านนาโดยทั่วไปแล้วเห็นว่ามึธรรมเนียมจารีตประเพณีของคนเมือง (คนภาคเหนือ) ที่จะถือคติเรื่องผู้หญิงอ่านหนังสือได้เป็นบาป นั้นเป็นธรรมเนียมประเพณีที่ไม่ถูกต้อง ศาสนาจารย์แมคคิลวารีจึงได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เป็นอันดับแรกเมื่อเดินทางไปเชียงใหม่ โดยได้แสดงข้อคิดเห็นว่า “...สิ่งแรกที่ต้องจัดทำคือการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับสตรี...” (McGilvary, 1912) ดังนั้นมิชชันนารีในล้านนาจึงได้จัดตั้งโรงเรียนสตรีขึ้นมาก่อนโรงเรียนชาย เนื่องด้วยจากลักษณะทางสังคม ขณะนั้นสตรีล้านนาไม่เพียงแต่เป็นแม่บ้านเท่านั้นแต่ยังเป็นนายในครัวเรือนอีกด้วย อีกทั้งยังตระหนักว่าการดัดสตรีให้เข้ามาอยู่ในระบบการศึกษาของมิชชันนารีในขณะนั้นอาจทำได้ง่ายกว่าผู้ชาย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในระบบการศึกษาของวัดอยู่แล้ว

แนวคิดนี้แสดงถึงความเสมอภาคของมนุษย์ได้สะท้อนถึงการปลดปล่อยสตรีจากการเป็นทาสทาสสังคมและยกฐานะสตรีให้สูงขึ้นทัดเทียมชายให้เป็นผู้มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามพระฉายาของพระเจ้า (image of God) แนวคิดและการปฏิบัติเช่นนี้สะท้อนถึงหลักความเชื่อของคริสต์ศาสนาในเรื่องการทรงสร้างมนุษย์และการให้ความรักโดยไม่แบ่งชั้นวรรณะ เพศ หรืออายุ ดังจะเห็นได้จาก นางเจนเฮย์ แมคฟาร์แลนด์ มิชชันนารีที่ศูนย์เพชรบุรีได้กล่าวว่า “...สยามไม่มีโรงเรียนสำหรับผู้หญิง ในจำนวนประชากรทั้งหมดนั้นข้าพเจ้าไม่เชื่อว่าผู้หญิงหนึ่งในสามสิบคนจะสามารถอ่านหนังสือได้ จึงดูเหมือนเป็นเรื่องธรรมดาว่าพวกเธอจะไม่สามารถคิดอย่างมีสติสัมปชัญญะและเอาจริงเอาจังได้ ดังนั้นผู้หญิงจึงมีชีวิตขึ้นมาทำงานแล้วตายไปและมีหลายคนที่จะเกือบจะเหมือนกับสัตว์เลี้ยงในทุ่งนา...” (McFarland, 1928)

แนวคิดเรื่องความเสมอภาคของมนุษย์ระหว่างชายและหญิงแล้วยังสะท้อนผ่านจากการจัดการศึกษาของโรงเรียนกุลสตรีวังหลังที่ได้เป็นแหล่งศึกษาของบุตรเจ้านายชั้นสูงและสามัญชนอย่างทัดเทียมกัน (ต. ประทีปแสน, 2491) และจากการที่ศาสนาจารย์จอห์น เอ เอ็กกินได้ปฏิเสธคำร้องขอจากสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพในการเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนที่จะตั้งขึ้นใหม่ซึ่งจะเป็นโรงเรียนที่จะสอนพระบรมวงศานุวงศ์และบุตรหลานของขุนนางผู้ใหญ่ โดยศาสนาจารย์จอห์น เอ เอ็กกินไม่ปรารถนาจะรับตำแหน่งนี้และได้ทูลตอบ

ไปว่า “...จะกลับมาสอนลูกชาวบ้าน (common people)...” (ประสงค์ สุขุม, 2545) และได้จัดตั้งโรงเรียน “The Christian High School” ก็เนื่องมาจากแนวคิดที่ว่าต้องการจัดการศึกษาเพื่อสามัญชนทั่วไป ไม่ใช่ไอรธิดาของเจ้านายชั้นสูงหรือลูกของขุนนางเท่านั้น (สุนิตย์ แสงขำ, 2527)

3.การจัดการศึกษาในสิ่งแวดล้อมแบบคริสต์ศาสนา

จากการวิจัย พบว่า มิชชันนารีต้องการที่จะให้ผู้เรียนมีความสว่างทางปัญญาตามหลักการของศาสนาคริสต์โดยผ่านการเรียนรู้วิทยาการของตะวันตกและสัจธรรมของคริสต์ศาสนานั้นมีจุดหมายเพื่อให้สังคมไทยหลุดพ้นจากความรู้ผิดๆหรือการมีความเชื่อที่ไม่ถูกต้องและให้เปลี่ยนมารับเชื่อในคริสต์ศาสนา ด้วยการสร้างสิ่งแวดล้อมแบบคริสต์ศาสนา โดยใช้การศึกษาเพื่อกล่อมเกลาทางสังคม (socialization) ให้นักเรียนได้ซึมซับกับวิถีชีวิตแบบคริสต์ศาสนาและให้เป็นไปตามอุดมคติของมิชชันนารี

แนวคิดดังกล่าวสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนฝึกหัดทำการหรือโรงเรียนอาชีวะสตรี (industrial school) ที่จังหวัดเพชรบุรีที่สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์และปรัชญาของมิชชันนารีในการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อกล่อมเกลาทางสังคมอย่างชัดเจน ดังที่นางเจน เฮย์ แมคฟาร์แลนด์ ผู้ก่อตั้งโรงเรียนนี้ได้เน้นวัตถุประสงค์สำคัญของการจัดการเรียนการสอนไว้ 2 ประการ คือ

1. เพื่อเตรียมนักเรียนให้มีระเบียบวินัยและมีเวลาอันยาวนานภายใต้พระกิตติคุณ (gospel) และสอนนักเรียนให้อ่าน ทำความเข้าใจในพระคัมภีร์และหนังสือที่ตีด้วยภาษาของเขาเอง

2. เพื่อฝึกฝนนักเรียนให้อยู่ในศีลธรรมบริสุทธิ์ มีความขยันหมั่นเพียร และมีนิสัยรักความสะอาด (McFarland, 1867)

ดังนั้นเพื่อให้การจัดการศึกษาของมิชชันนารีบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว พบว่า มิชชันนารีได้จัดระบบโรงเรียนตามแบบของตน โดยจัดการเรียนการสอนรวมทั้งกิจกรรมทางศาสนาเพื่อให้นักเรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมของคริสต์ศาสนาอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นที่สังเกตได้ว่า การจัดการศึกษาในเริ่มแรกนั้นผู้มาเข้าเรียนเป็นลูกหลานของคริสเตียนและมีนักเรียนประจำหอพักของโรงเรียน ซึ่งการนำลูกหลานมาอยู่ในโรงเรียนเป็นนักเรียนประจำก็เพื่อให้พ้นจากสภาพแวดล้อมของสังคมเดิมมาอยู่ในสภาพแวดล้อมของคริสต์ศาสนารับสิ่งใหม่จากคริสต์ศาสนา สร้างพลังและเกราะกำบังที่แข็งแรง เมื่อนักเรียนกลับออกไปสู่สังคมจะได้ไม่ถูกสภาพแวดล้อมของสังคมที่มิชชันนารีมองว่าเป็นสิ่งเลวร้ายทำลายพวกเขาได้อีก

4.การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ทุกมิติ

จากการวิจัย พบว่า มิชชันนารีได้ให้การศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์ในทุกมิติของชีวิต ดังจะเห็นได้จากการที่ศาสนาจารย์แดลเนียล แมคกิลวารี พยายามชักนำหนานอินต๊ะ คริสเตียนไทยคนแรกในภาคเหนือได้เข้าใจถึงความรู้แบบวิทยาศาสตร์และดาราศาสตร์ โดหนานอินต๊ะพยากรณ์วันเวลาของการเกิดสุริยุปราคาครั้งใหญ่ขึ้นในวันที่ 18 สิงหาคม ค.ศ.1868 (พ.ศ. 2411) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์เดียวกันกับที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จไปทอดพระเนตรที่ตำบลห้วยกอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การเกิดสุริยุปราคาครั้งนี้ทำให้หนานอินต๊ะยอมรับว่า “...แม้นแต่ หนังสือของครูสอนสิ่งที่ถูกต้อง แต่หนังสือของพวกเราสอนผิด...” (แมคกิลวารี, 2537)

จากผลของการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจใหม่ของคนที่มีการศึกษาอย่างหนานอินต๊ะดังกล่าวได้ส่งผลให้มิชชันนารีคิดจัดตั้งโรงเรียนอย่างเป็นระบบขึ้นเพื่อสอนให้คนในสังคมไทยได้รู้วิทยาการตามตะวันตก และรู้สัจธรรมของคริสต์ศาสนาอย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อขัดจูงให้คนเข้ามาเรียนหนังสือและใช้โรงเรียนเป็นสื่อแทรกหลักศาสนาไปด้วย ข้อสรุปดังกล่าวนี้เป็นทัศนะของศาสนาจารย์ดาเนียล แมคกิลวารี

ที่ได้มองว่า การศึกษาเป็นการประกาศพระกิตติคุณหรือเป็นเครื่องมือในการประกาศ และท่านยังเห็นว่า แม้กระทั่งการสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนก็มีใช้จุดประสงค์อื่นใดนอกจากให้เข้าใจถึงพระเจ้า

มิชชันนารียังได้เสนอแนวคิดในการจัดการศึกษาแนวใหม่โดยให้มีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูง เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ วิทยาการต่างๆที่เรียกว่า “ยูนิเวอร์ซิตี” เพื่อสอนคนให้รู้เท่าทันเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงในสังคมและบ้านเมืองและเสนอให้รัฐบาลเห็นความสำคัญแก่การจัดการศึกษาโดยรัฐบาลควรเข้ามาจัดการศึกษาด้วยตนเอง เช่น บทความของศาสนาจารย์โนอาห์ แมคโดนัลด์ เรื่อง เอดยูเคชัน (education) ที่เขียนในสมัยต้นรัชกาลที่ 5 ได้กล่าวเน้นถึงความหมายของ เอดยูเคชัน ที่เป็นการมุ่งให้ผู้เรียนรู้หลายวิชา มิใช่รู้แต่สิ่งเดียวแบบทารกที่มีความรู้เฉพาะอย่างแบบต้นเขิน ศาสนาจารย์แมคโดนัลด์เห็นว่า “...เอดยูเคชัน อันดีนั้น มิได้เป็นความรู้แต่สิ่งเดียวเท่านั้นย่อมรู้ได้หลายสิ่งแลซึ่งรู้สิ่งใดแล้วสิ่งนั้นต้องรู้ให้ตลอด...” และมีข้อเสนอที่เน้นว่าการจัดการศึกษาแบบคริสเตียนเป็นแบบที่ดีที่สุด ดังความว่า “... ถ้าหากมันเห็นว่า เอดยูเคชันนั้นมีประโยชน์มาก จะให้พลเมืองประเทศใดๆจำเริญขึ้นมีความสุขสนุกสนานแล้ว ก็ควร คอเวนแนนต์ประเทศนั้นๆ จะจัดแจงทำให้คนมีเอดยูเคชันดีขึ้น การที่จะให้มีเอดยูเคชันดีขึ้นนั้น ต้องตั้งต้น ทำตั้งแต่เป็นเด็กมา เอดยูเคชันนั้นควรจะเป็นอย่างที่เราเรียกว่ากฤษฎา (คริสเตียน) ด้วย เพื่อเด็กทั้งหลาย จะจำเริญเติบโตขึ้นเป็นคนสัตย์ซื่อ มีความเพียร และอดกลั้นได้ไม่ทำการชั่วต่างๆ...” (แมกดอนัลด์, 2419)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในการจัดการศึกษาของมิชชันนารีมุ่งเน้นให้มีการพัฒนามนุษย์ในทุกมิติของมนุษย์ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ที่มิชชันนารีได้ทำนั้นได้สะท้อนการพัฒนามนุษย์ทุกมิติอย่างชัดเจนซึ่งเป็นการให้การศึกษเพื่อพัฒนาในทุกมิติของชีวิตโดยการให้ความรู้ทางศาสนศาสตร์(คริสต์จริยธรรม) วิทยาศาสตร์ และศิลปศาสตร์

5.การจัดการศึกษาเพื่อสร้างผู้รับใช้สำหรับคริสตจักรและสังคม

จากการวิจัย พบว่า มิชชันนารีมีเป้าหมายในการให้การศึกษากับพื้นฐานของอุดมคติทางศาสนา โดยมิชชันนารีต้องการดึงคนเข้ามาสู่ระบบการศึกษาแบบมิชชันนารีแทนการศึกษาในวัด ในขณะเดียวกันก็ให้ ความสนใจต่อสตรีที่อยู่นอกระบบการศึกษาเพื่อให้ “อ่านออกเขียนได้” ให้เป็นผู้สามารถอ่านออกเขียนได้ผ่าน โรงเรียนของมิชชันนารี พร้อมกับการอบรมสั่งสอนวิชาความรู้แบบตะวันตกและจริยธรรมของคริสต์ศาสนาด้วย ดังนั้นมิชชันนารีจึงแสวงหาช่องทางในการผลักดันระบบการเรียนการสอนของตนสู่สังคมไทยเพื่อมุ่งหวังผล สูงสุดดังกล่าคือการเตรียมคนที่เพียบพร้อมเข้าสู่การเป็นสมาชิกของคริสตจักรและเป็นผู้เจริญทางสังคม ดังที่ศาสนาจารย์แมคกิลวารี ได้แสดงความคิดเห็นในการจัดการศึกษากับหมู่ “ชาวลาว” ที่ท่านได้พบที่ เพชรบุรีว่า “...นิคมชาวลาวแต่เดิมไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา การที่มาอาศัยอยู่ที่นี่นานๆเป็นเหตุให้บางคน ยอมรับเอาศาสนาของประเทศนี้แต่ก็มีชาวลาวจำนวนมากที่ไม่อยากให้อุปถัมภ์ของตนเข้าโรงเรียนวัด พ่อแม่ ที่อ่านภาษาของตนเองได้มักสอนบุตรหลานด้วยตนเองทำให้ข้าพเจ้าถูกคิดขึ้นมาว่า หากเราสามารถจัดตั้ง โรงเรียนคริสเตียนในหมู่พวกเขาให้การศึกษาและฝึกฝนชนรุ่นหลังที่กำลังเติบโตขึ้นมา เราคงจะได้วางรากฐาน อย่างมั่นคงต่อชนรุ่นหลังที่เฉลียวฉลาด เป็นคริสเตียนที่มีความรู้กระจ่างแจ้ง...”ซึ่งภายหลังที่ศาสนาจารย์ แมคกิลวารี ได้จัดตั้งศูนย์มิชชันที่เชียงใหม่ ท่านก็ยังมีความคิดเห็นและต้องการจัดตั้งโรงเรียนของมิชชันนารี บนหลักพื้นฐานที่ว่า “คริสตจักรที่เข้มแข็งจำเป็นต้องมีระบบโรงเรียนที่มั่นคง” (McGilvary, 1864)

โดยมีความเชื่อมั่นว่าการที่มีมิชชันนารีคอยดูแลตลอดเวลาจะมีอิทธิพลอย่างมากในการสร้างคน ตามความคาดหวัง มีงานเขียนที่แสดงว่าใน ค.ศ.1882 (พ.ศ. 2425) มีนักเรียนหญิงที่มาอยู่ประจำถาวรกับ หม่อมไคล์ ซึ่งหม่อมไคล์ได้อบรมสั่งสอนเด็กหญิงเหล่านี้ในบรรยากาศที่เข้มงวดและเคร่งครัดทางศาสนา

บรรยากาศของการมีระเบียบวินัย และสภาพแวดล้อมของการอ่านเขียนอย่างเอาใจจริงเอาจัง ด้วยมุ่งหวังว่าบางคนในจำนวนนี้จะได้เป็นผู้นำของคริสตจักร (Swanson, 1988)

แนวคิดดังกล่าวนี้ยังได้รับการยืนยันต่อมา เช่น นางเอ็ม บี แวลส์ (ภรรยาศาสตราจารย์ เคนเนธ อี แวลส์ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย เขียนรายงานเมื่อ ค.ศ.1920 (พ.ศ. 2463) ว่า “... จุดมุ่งหมายที่แน่วแน่ของการศึกษาในสยามคือสร้างคริสตจักรและนำเยาวชนแห่งสยามมาหาพระเยซูคริสต์ คริสตจักรที่กำลังพัฒนาจำเป็นต้องมีผู้นำที่มีการศึกษาและหัวก้าวหน้าที่จะพึงโรงเรียนแหล่งเดียวเท่านั้น...” (แมน พงศ์อุดม, 2517)

6.การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ตามแบบของพระเยซูคริสต์

จากการวิจัย พบว่า มิชชันนารีการจัดการศึกษาทั้งหมดนั้นก็เพื่อจุดมุ่งหมายที่จะให้คนในสังคมไทยได้พบสันติสุขตามอุดมคติของคริสต์ศาสนา โดยใช้การศึกษาเป็นแนวทางในการอบรมบ่มนิสัย ซึ่งเป็นแนวคิดและปรัชญาสูงสุดของมิชชันนารีในการจัดการศึกษาในสังคมไทยที่เน้นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งต้นแบบชีวิตของมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือแบบอย่างชีวิตของพระเยซูคริสต์ โดยแนวคิดและแนวทางในการจัดการศึกษานั้นต้องมีคริสต์ศาสนาเป็นแกนหลักในการปฏิบัติ

ดังปรากฏตัวอย่างแนวคิดในวารสาร The College News ของโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย ใน ค.ศ.1913 (พ.ศ. 2456) ว่า “...กรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย ประสงค์ให้มีโอกาสเรียนหนังสือและหัดพูดให้ชำนาญทั้งสองภาษา อันเป็นประโยชน์ในการเลี้ยงชีพ และเป็นเครื่องอาภรณ์ประดับตัว..ให้มีโอกาสเรียนวิทยาศาสตร์ต่างพอให้คุ้นเคยกับสิ่งที่เป็ธรรมชาติจนรู้จักกฎนิสยแห่งโลกพอเป็นประโยชน์ในการงานทุกประการ คำนวณวิธีก็ให้เรียนตำราเลข พีชคณิต ยีออเมตรี ตรีโกณมิติ ย่อมมีประโยชน์ 2 ประการคือ ฝึกหัดความคิด และแก้ปัญห ความประสงค์ของผู้จัดการวิทยาลัยนี้จะใคร่ฝึกหัดดัดแปลงนิสัยของนักเรียนให้ มีน้ำใจอันบริสุทธิ์ เป็นผู้ตรอบคอบทุกประการซึ่งมีคุณประโยชน์แก่ตนเองและมหาชนทั่วไป...” (Bangkok Christian College, 1913)

การพัฒนาการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแบบพระเยซูยังสะท้อนให้เห็นจาก คำกราบบังคมทูลของ ศาสตราจารย์ ดร.วิลเลียม แฮร์ริสต่อสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อวันที่ 2 มกราคม ค.ศ.1906 (พ.ศ. 2449) ที่ได้ย้าถึงเจตนารมณ์อันสำคัญในการจัดการศึกษาของโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัยอย่างชัดเจน ได้แก่ การให้ความสำคัญกับการสอนความรู้ที่เป็นหลักการเบื้องต้นของการศึกษาในยุคร่วมสมัย นั่นคือ การอ่าน (reading) การเขียน (writing) และการคิดคำนวณ (arithmetic) หรือที่เรียกว่า Three R's พร้อมทั้งได้เน้นเรื่องการสอนทางด้านศาสนาและจริยธรรมที่เป็นการพัฒนาอุปนิสัย ซึ่งถือเป็นหลักปรัชญาของโรงเรียนในแนวทาง “คุณธรรมนำความรู้” ที่มิชชันนารีอเมริกันถือว่าเป็นจุดเด่นในการจัดการศึกษาของตนดังความว่า “...เป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาคือการพัฒนาอุปนิสัย ไม่มีเป้าหมายอื่นใดไม่ว่าจะเป็นประโยชน์สักแค่ไหน ไม่ว่าจะแก้ตัวอย่างไร ในระยะยาวการพัฒนาอุปนิสัยจะนำมาซึ่งความพอใจในที่สุด ในเรื่องการพัฒนาอุปนิสัยนี้มีปัจจัยที่จำเป็นมากเกี่ยวข้องอยู่สองประการ คือ การฝึกอบรมจิตใจและการค้นหาสัจธรรมในศาสนาและจริยธรรมอันล้ำเลิศ น่าเสียได้ที่บ่อยครั้งได้มีการมองข้ามสิ่งนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นความจริงแท้ที่เสีย และเราน่าจะเรียนรู้ได้จากความผิดพลาดของผู้อื่น...” (โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย, 2549)

ผลการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวคิดในการพัฒนามนุษย์ตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ มีประเด็นที่น่าสนใจ สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1.การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมตามหลักคำสอนในพระคริสต์ธรรมคัมภีร์

ผลการวิจัยพบว่า มิชชันนารีมีหลักการในการพัฒนามนุษย์ด้วยการพัฒนาคุณธรรมบนพื้นฐานพระคริสต์ธรรมคัมภีร์ ซึ่งแนวคิดนี้แสดงถึงทัศนะของมิชชันนารีโปรเตสแตนต์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบตะวันตกที่มาจากความเชื่อของคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ ที่เป็นศาสนาที่ยึดถือเอาพระคริสต์ธรรมคัมภีร์เป็นสิ่งที่สำคัญ โดยมนุษย์จะต้องศึกษาเรียนรู้คำสอนและน้ำพระทัยของพระเจ้าผ่านการอ่านพระคัมภีร์จากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนการพัฒนาคนตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ว่า เป้าหมายหลักของการพัฒนามนุษย์คือ ความเข้าใจในเรื่องราวของพระเจ้าจากพระคริสต์ธรรมคัมภีร์เพื่อที่จะเป็นบ่อเกิดของปัญญาหรือแหล่งรวมขององค์ความรู้ทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนของพระเยซูในพระธรรมมัทธิว 4:4 ว่า “...ฝ่ายพระองค์ตรัสตอบว่า มิใช่พระคัมภีร์เขียนไว้ว่า มนุษย์จะดำรงชีวิตด้วยอาหารสิ่งเดียวหาได้ แต่ดำรงด้วยพระวจนะทุกคำ ซึ่งออกมาจากพระโอษฐ์ของพระเจ้า...”

2.การจัดการศึกษาบนหลักความเสมอภาคของมนุษย์

ผลการวิจัยพบว่า มิชชันนารีมีหลักการในการพัฒนามนุษย์ด้วยหลักความเชื่อเรื่องความเสมอภาคเท่าเทียมในความเป็นมนุษย์ในฐานะผู้ที่พระเจ้าทรงสร้างซึ่งแนวคิดนี้สะท้อนผ่านการศึกษาสำหรับสตรีเป็นอันดับแรกเมื่อมิชชันนารีเริ่มทำพันธกิจที่เพชรบุรีและลำนานา เพราะสตรีไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษา โดยมิชชันนารีได้เห็นคุณค่าของสตรีและบุรุษอย่างเท่าเทียม การจัดการศึกษาสำหรับสตรีจึงเป็นการทำลายค่านิยมทางสังคมโดยมิชชันนารีได้มองถึงสตรีในฐานะที่เป็นผู้ที่พระเจ้าทรงสร้างให้ชายและหญิงมีความเท่าเทียมกัน และนอกจากนั้นมนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน จากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนการพัฒนาคนตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ว่า การพัฒนามนุษย์ต้องให้โอกาสทางการศึกษา สิทธิ เสรีภาพ แก่คนทุกเพศ ทุกชนชั้น ทุกเชื้อชาติ และทุกศาสนา จึงเป็นแนวทางอันสำคัญของโรงเรียนมิชชันที่ได้หยิบยื่นโอกาสทางการศึกษาให้กับคนทุกระดับโดยให้ความสำคัญในฐานะที่เขาเหล่านั้นเป็นบุตรของพระเจ้าด้วยกันทั้งสิ้น

3.การจัดการศึกษาในสิ่งแวดล้อมแบบคริสต์ศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า มิชชันนารีมีกระบวนการในการพัฒนามนุษย์ด้วยการสร้างบรรยากาศแบบคริสต์ศาสนา โดยใช้การกล่อมเกลาทางสังคม เป็นเป้าหมายให้นักเรียนที่เข้ามาศึกษาในโรงเรียนของมิชชันได้ซึมซับความเป็นคริสต์ศาสนา พิธีกรรม และหลักความเชื่อ ซึ่งแนวคิดนี้สะท้อนผ่านการจัดระบบหอพัก (boarding school) การเข้าห้องนมัสการ (chapel) การเรียนคริสต์จริยธรรม (Christian education) โรงเรียนวันอาทิตย์ (Sunday school) โดยความปรารถนาสูงสุดคือการให้นักเรียนได้ต้อนรับพระเยซูคริสต์ จากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนการพัฒนาคนตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ว่า การพัฒนามนุษย์ต้องสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี สร้างสังคมที่ดีเพื่อให้ผู้ที่อยู่ในสังคมนั้น ได้รับการกล่อมเกลาจิตใจ ได้รับการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่เยาว์วัยเพื่อให้เขาจะเติบโตเป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนในพระธรรมสุภาษิต 22:6 ว่า “...จงฝึกเด็กในทางที่เขาควรจะเดินไป และเมื่อเขาเป็นผู้ใหญ่แล้วเขาจะไม่พรางจากทางนั้น...”

4.การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ทุกมิติ

ผลการวิจัยพบว่า มิชชันนารีมีกระบวนการในการพัฒนามนุษย์ด้วยให้การศึกษาเพื่อการพัฒนาในทุกมิติของชีวิต มิชชันนารีมีการจัดการศึกษาโดยการนำวิทยาการทางตะวันตกในหลากหลายสาขาวิชาทั้งด้านวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์โดยการมุ่งเน้นให้คนไทยได้เกิดความเข้าใจ รู้แจ้ง รู้จริงในหลักความจริงที่ได้รับการพิสูจน์หรือให้พิสูจน์ทดลองด้วยตัวเองเพื่อที่จะหักล้างกับความเชื่อเดิมของไทย โดยการศึกษาวิทยาศาสตร์

เพื่อที่จะอธิบายความยิ่งใหญ่ของพระเจ้า และยอมรับว่าทุกสิ่งล้วนแล้วแต่เป็นไปโดยพระเจ้า จากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนการพัฒนาคนตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ว่า ต้องพัฒนาให้ครบองค์ประกอบของชีวิตมนุษย์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ ซึ่งสอดคล้องกับหลักคิดในการจัดการศึกษาและพัฒนาครูตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีที่มีหลักคิดสำคัญ 3 ประการคือ 1.การพัฒนาเพื่อความเสมอภาค 2.การพัฒนาเพื่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และ 3. การพัฒนาแบบองค์รวม (อุบลวรรณ หงส์วิทยากร, 2555)

5.การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้นำในคริสตจักรและสังคม

ผลการวิจัยพบว่า มิชชันนารีมีเป้าหมายในการพัฒนามนุษย์เพื่อเป็นผู้นำรับใช้คริสตจักรและสังคม มิชชันนารีมีความมุ่งหวังในการจัดการศึกษาสำหรับคริสเตียนเป็นหลักในระยะเริ่มต้นเพื่อที่จะให้เขาเหล่านั้นสามารถอ่านออกเขียนได้เข้าใจพระคัมภีร์ มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อเตรียมคนเข้าสู่คริสตจักร คือการสร้างผู้นำให้กับคริสตจักร และในเวลาต่อมาได้รับนักเรียนต่างศาสนามากขึ้นเพื่อจะแบ่งเบาภาระในการจัดการศึกษาของรัฐ และสร้างผู้นำในลักษณะของผู้รับใช้คือการที่มีจิตสาธารณะ การอุทิศตนเพื่อรับใช้สังคมจากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนการพัฒนาคนตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ว่า เป้าหมายของการพัฒนามนุษย์คือการสร้างผู้นำที่มีความเจริญทางปัญญาและคุณธรรม โดยนำสิ่งเหล่านี้ที่ได้การอบรมในโรงเรียนมิชชันไปสู่การพัฒนาชุมชนสังคมของตน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจารีพร นาคสัมฤทธิ์ และคณะ (2556) พบว่า กระบวนการการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้นความเป็นมนุษย์และแนวคิดการศึกษามนุษยนิยมมีแนวทางในการบริหารเน้นเรื่องความอยู่รอด ความพอเพียง โลก ความยั่งยืน การรับใช้สังคม และการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่นมานำมาพัฒนาเป็นกระบวนการบริหารโรงเรียน

6.การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ตามแบบของพระเยซูคริสต์

ผลการวิจัยพบว่า มิชชันนารีมีเป้าหมายในการพัฒนามนุษย์สู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแบบพระเยซู นอกจากการประกาศศาสนา การให้ความรู้ทางด้านวิชาการแล้วสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมิชชันคือการใช้การศึกษาเป็นแนวทางในการอบรมบ่มนิสัยเพื่อให้พบกับสันติสุขตามอุดมคติของคริสต์ศาสนา จากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนการพัฒนาคนตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ว่า เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนามนุษย์คือ การเจริญเติบโตขึ้นเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบพระเยซูคริสต์คือมีความเจริญเติบโตฝ่ายร่างกาย มีความเจริญงอกงามในสติปัญญา มีคุณธรรมจริยธรรมในจิตใจ และมีความสามารถในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับพระวจนะของพระเจ้าในพระธรรมลูกา 2:52 ที่พระเยซูเจ้าทรงเป็นพระลักษณะความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของพระเยซูคริสต์ว่า “...พระเยซูก็ได้เจริญขึ้นในด้านสติปัญญาในด้านร่างกาย และเป็นที่ชอบจำเพาะพระเจ้า และต่อหน้าคนทั้งปวงด้วย...”

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

โรงเรียนในสังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ควรนำผลจากการวิจัยไปใช้ในการกำหนดปรัชญา นโยบาย กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับการพัฒนามนุษย์ตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดในการจัดการศึกษาและกระบวนการพัฒนาคุณธรรมตามหลักพระคริสต์ธรรมคัมภีร์เพื่อประโยชน์ในการนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา

สังกัดมูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยอย่างเป็นระบบและครบวงจร ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษาและและอุดมศึกษาต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

จรีพร นาคสัมฤทธิ์ และคณะ. (2556). กระบวนการการบริหารโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดการบริหารที่เน้น ความเป็นมนุษย์และแนวทางการศึกษามนุษยนิยม. *วารสารครุศาสตร์*, 4, 114-131

ดาเนียล แมคคิลวารี. (2537). *กึ่งศตวรรษในหมู่คนไทยและลาว* แปลโดย จิตรภรณ์ ตันรัตนกุล.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยามประเทศ.

ต. ประทีปแสน. (2491). *โรงเรียนกุลสตรีวังหลังกับหม่อมโคล้*. พระนคร: ร.รัตนนะ.

ถนอม ปินตา และประสิทธิ์ พงศ์อุดม. (2547). งานพันธกิจการศึกษาของสภาคริสตจักรในประเทศไทย.

ใน ชำนาญ แสงฉาย บรรณาธิการ. *70 ปีแห่งพระพร สภาคริสตจักรในประเทศไทย 1934-2004*.

กรุงเทพมหานคร: สภาคริสตจักรในประเทศไทย.

น.อ. แมกคอดันต์. (2419). เอดยุคเซน. *มิวเซียม (รัตนโกษา)*, 1(2549), 132-135.

ประสงค์ สุขุม. (2545). *150 ปีจากกฎจันถึงประมวญ*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ประสิทธิ์ พงศ์อุดม. (2533). *การถ่ายทอดวิทยาการตะวันตกในสังคมไทย : ศึกษาบทบาทของมิชชันนารี โปรเตสแตนต์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2371-2411*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). สาขาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสิทธิ์ พงศ์อุดม. (2547). ย้อนรอยอดีต: 175 ปี มิชชันนารีโปรเตสแตนต์ในประเทศไทย.

ใน นันทชัย มีชูชน บรรณาธิการ. *175 ปี พันธกิจคริสต์ศาสนาโปรเตสแตนต์ในประเทศไทย (ค.ศ. 1828-2003)*. กรุงเทพมหานคร: ประชุมทองพริ้นติ้ง

ประสิทธิ์ พงศ์อุดม. (2549). *คริสเตียนกับการศึกษาของไทย*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

พรทิพย์ อันทิวโรทัย. (2539). *การวิเคราะห์รูปแบบความเป็นครูและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของครูมนตรี ตราโมทในกลุ่มผู้สืบทอดที่ต่างกัน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิษณุ อรรถมัญญ. (2547). *150 ปี คบเพลิงปัสซี*. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย

พิษณุ อรรถมัญญ. (2547). *ความภาคภูมิใจ กุลสตรีวังหลัง-วัฒนาวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนวัฒนา วิทยาลัย.

เฟลตส์ ยอร์ช ฮอวส์. (2471). *บุรุษใจดี ซามูเอล เรโนลด์ เฮาซ์ ในสยาม* แปลโดย เจ.เอ.เอกิน และตาด ประทีปแสน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บุญเรือง.

แมน พงศ์อุดม. (1974). *แมนแต่*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ปอง.

โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย. (2531). *80 ปี 1906-1986 The Prince Royal's*. เชียงใหม่: โรงเรียน ปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย

โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย. (2549). คำกราบบังคมทูลของ ดร.วิลเลียม แฮร์ริส ต่อสมเด็จพระบรมโอรส สาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อวันที่ 2 มกราคม ค.ศ.1906. ใน เสรีนทร์ จิรคุปต์ บรรณาธิการ. *อมตพจน์ในรอบ 120 ปี P.R.C.*. เชียงใหม่: โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย.

- วิลเลียม แอล บรัดเลย์. (2529). *สยามแต่ปางก่อน*. . กรุงเทพมหานคร สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สภาคริสตจักรในประเทศไทย. (2557). *รายงานพันธกิจการศึกษา เสนอต่อ ที่ประชุมสมัชชาสภาคริสตจักรในประเทศไทย สมัยสามัญครั้งที่ 33*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพันธกิจการศึกษา สภาคริสตจักรในประเทศไทย (เอกสารอัดสำเนา).
- สมาคมพระคริสต์ธรรมไทย. (2543). *พระคริสต์ธรรมคัมภีร์ ภาคพันธสัญญาใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สมาคมพระคริสต์ธรรมไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
- สุนิตย์ แสงขำ. (2527). *บทบาทของมิชชันนารีภายใต้โปรเตสแตนต์ในการจัดการศึกษาภาคเอกชนในประเทศไทย ไทยระหว่างปี พ.ศ. 2367-2475*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อรุณประดิษฐ์, โรเรียน. (2557). *140 ปี อรุณประดิษฐ์*. เพชรบุรี: โรงเรียนอรุณประดิษฐ์
- อุบลวรรณ หงษ์วิทยากร. (2555). รูปแบบการจัดการศึกษาและการพัฒนาครูตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี: บทเรียนจากโครงการพระราชทานความช่วยเหลือทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม พหุกรณี. *วารสารครุศาสตร์*, 1(กรกฎาคม-ตุลาคม 2555), 1-13.
- เอกชัย ชินโคตร, บาทหลวง. (2551). *การศึกษาคาทอลิก: วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนคาทอลิกในทศวรรษหน้า*. นครปฐม: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการ วิทยาลัยแสงธรรม.

ภาษาอังกฤษ

- Bangkok Christian College. (1913). *The college news*, 6(November, 1913), 1.
- Cole, E. (1928). The narative of the Harriet M. House School at Wang Lang In George B.McFarland (Ed.), *Historical sketch of protestant missions in Siam, 1828-1928*. Bangkok: Bangkok Times Press.
- Khoi, J. V. (1972). *A study of the impact of Christian missionaries on education in Thailand*. Ph.D. dissertation. St. Louis University.
- McFarland, G. B. (1928). *Historical sketch of protestant missions in Siam, 1828-1928*. Bangkok: Bangkok Times Press.
- McGilvary, D. (1912). *A haft century among the Siamese and the Lao*. New York: Revell.
- McGilvary, D. (1864). Two days among the Laos near Petchaburi Siam. *Foreign missionary*, 4(September 1864).
- McFarland, S.G. (1867). Siam Mission: Pethburi. *Foreign missionary*, 5(October 1867), 113.
- Speer, R. E. (1987). The Science of Missions. *The missionary review of the world*, 1(January,1987), 29-30.
- Swanson, H. R. (1988). A New Generation : Missionary eucation and changes in woman's roles in traditional nothern Thai society. *SOJOURN*, 3(August 1988).